



STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Nyankomne elever i folkeskolens fag og prøver

Et inspirationskatalog

Børne- og Undervisningsministeriet



Indhold

Indledning	4
Om inspirationskataloget	5
Regler og rammer	6
Nyankomne elevers deltagelse i hele skolens fagrække – undervisning	6
Nyankomne elever skal undervises i alle fag	6
Nyankomne elevers faglige standpunkt i fagene – standpunktskarakterer	7
Nyankomne elever til folkeskolens prøver	8
Individuelle tekstopgivelser er muligt	8
Skolens dialog med forældre og elever om fritagelse for en eller flere prøver.	9
Evaluering af undervisningen	9
Praksiseksempler i fagene	10
Dansk i 9. klasse (modtagelsesklasse)	10
Historie/samfundsfag i 9. klasse (modtagelsesklasse)	11
Madkundskab i 8. klasse (almenundervisning)	12
Fysik/kemi i 9. klasse (almenundervisning)	13
Faglige anbefalinger	15
Opmærksomhedspunkter – undervisning	15
Faglige anbefalinger – undervisning	15
Opmærksomhedspunkter – prøver	15
Faglige anbefalinger – prøver	16

Indledning

En god modtagelse af nyankomne elever i folkeskolens ældste klasser har stor betydning for, hvor hurtigt eleverne kan komme videre på ungdomsuddannelser, få uddannelse og blive aktive og deltagende medborgere i samfundet.

Mødet med skolen, undervisning og prøver spiller en ganske særlig rolle for nyankomne elever, fordi det kan være første gang, eleverne og deres forældre stifter bekendtskab med dansk skoletradition og de forventninger, forståelser og krav, som er en del af den danske skolekultur.

Formålet med dette materiale er at inspirere skoler til at arbejde med nyankomne elevers muligheder for at deltage i folkeskolens fag og prøver, så de får de bedste muligheder for uddannelse. I kataloget kan du finde praksiseksempler, der handler om:

- Nyankomne elevers deltagelse i folkeskolens fag
- Nyankomne elevers standpunktskarakterer
- Nyankomne elever til folkeskolens prøver

Inspirationskataloget "Nyankomne elever i skolens fag og prøver" henvender sig til skolers ledere, vejledere, lærere samt den eller de prøveansvarlige ressourcepersoner på skolerne.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet udgav i 2022 "Inspirationskatalog om modtagelse og undervisning af nyankomne elever" med fokus på organisering af basisundervisning, forældreinddragelse samt visitation og afdækning af nyankomnes sproglige og faglige kompetencer. "Nyankomne elever i skolens fag og prøver – et inspirationskatalog" supplerer materialet fra 2022 med et særskilt fokus på nyankomnes muligheder for at indgå i de ældste klassers fagundervisning samt deres muligheder for at aflægge folkeskolens prøver.

Betegnelsen nyankomne elever bruges i dette materiale til at beskrive flersprogede elever, der er kommet til Danmark og kun har været her i kort tid, når de begynder i folkeskolens ældste klasser. De har på den baggrund almindeligvis et yderst begrænset kendskab til det danske sprog. Betegnelsen nyankomne elever er ikke en officiel betegnelse på grundskoleområdet og anvendes ikke i forhold til regelsættet om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog.

God læse- og arbejdslyst.

Læringskonsulenterne, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Om inspirationskataloget

Inspirationskataloget giver inspiration inden for tre centrale fokusområder for nyankomne elevers muligheder for deltagelse i folkeskolens fag og prøver.

De tre fokusområder er:

- Nyankomne elevers deltagelse i folkeskolens fag
- Nyankomne elevers standpunktskarakterer
- Nyankomne elever til folkeskolens prøver

Inspirationskataloget indeholder et indledende afsnit, der introducerer alle gældende regler for nyankomne elever.

Dernæst følger praksiseksempler fra forskellige fag i basisundervisningen, hvor der gives eksempler på, hvordan lærere har grebet opgaven an med at planlægge undervisning i de ældste klasser, give standpunktskarakterer og føre nyankomne elever til folkeskolens prøver i følgende fag:

- Dansk i 9. klasse.
- Historie/samfundsfag i 9. klasse.
- Madkundskab i 8. klasse.
- Fysik/kemi i 9. klasse.

Praksiseksemplerne er anonymiserede, men kommer fra skoler i København-, Roskilde- og Guldborgsund Kommune.

Endelig afrundes materialet med et afsnit, der kort opsummerer vigtige informationer og giver faglige anbefalinger til skolens ledere og de prøveansvarlige resourcepersoner på skolen.

I materialet henviser vi løbende til vejledninger og inspirationsmaterialer. Du kan finde links til disse på emu.dk/nyankomneifagogprøver.

Regler og rammer

Dette afsnit har til hensigt at give en generel indføring i gældende regler for undervisning af nyankomne elever, afgivelse af standpunktskarakterer samt nyankomnes muligheder for at aflægge folkeskolens prøver.

Nyankomne elevers deltagelse i hele skolens fagrække – undervisning

Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog beskriver tre forskellige måder at modtage nyankomne elever på:

§ 4. Til tosprogede elever, hvis behov for sprogstøtte betyder, at de ikke ved optagelsen kan deltage i den almindelige undervisning i klassen, gives basisundervisning i dansk som andetsprog.

Stk. 2. Basisundervisningen gives i en af følgende former:

- 1) Modtagelsesklasser, hvor eleverne i begyndelsen har alle eller en del af deres timer, jf. dog folkeskolelovens § 25 a, således at de efterhånden får en del af deres undervisning i en almindelig klasse.
- 2) På særlige hold eller som enkeltmandsundervisning.
- 3) Udvidede modtagelsesklasser på 8.-10. klassetrin for tosprogede elever, der er flyttet til Danmark, efter at de er fyldt 14 år.

Nyankomne elever skal undervises i alle fag

Uanset hvilken organiseringsform skolen underviser nyankomne elever efter, så skal nyankomne elever, ligesom alle andre elever i grundskolen undervises i alle fag, da folkeskolelovens § 32 beskriver, at ethvert barn, der bor i Danmark er omfattet af undervisningspligt. Hvis en nyankommen elev skal fritages fra undervisning i fag tysk/fransk og/eller kristendomskundskab gælder samme regler som for alle andre elever jf. folkeskoleloven § 5, stk. 3, jf. § 5, stk. 2, nr. 1, litra e samt *Bekendtgørelse om procedureregler ved en elevs fritagelse for kristendomskundskab i folkeskolen*).

Regelgrundlaget om undervisningspligt samt eventuel mulighed for fritagelse gælder også for gruppen af sent ankomne elever, som er kommet til Danmark efter, at de er fyldt 14 år, men endnu ikke fyldt 18 år. Denne gruppe af nyankomne elever står i en særlig situation, da de på

grund af deres sene ankomst til Danmark kan have vanskeligheder med at erhverve de kompetencer, der almindeligvis forventes for at kunne påbegynde en ungdomsuddannelse.

Undervisningspligten i alle fag kan ikke fraviges uanset, hvornår den nyankomne elev er kommet til Danmark. Læs mere om forskellige muligheder for at organisere undervisningen for sent ankomne elever i afsnit 3.2.4 i *Organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever – en vejledning* | Børne- og Undervisningsministeriet, BUVM 2022 .

Undervisningen i skolens forskellige fag tager udgangspunkt i Fælles Mål for det pågældende fag og klassetrin, som de nyankomne elever bliver undervist i samt Fælles Mål for dansk som andetsprog – basis. Fagenes kompetencemål kan imødekommes på forskellige måder, så der er mulighed for, at nyankomne elever kan deltage i fagundervisningen, som beskrevet i *Bekendtgørelse om formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål)*

Nyankomne elevers faglige standpunkt i fagene – standpunktskarakterer

I lighed med skolens øvrige elever skal nyankomne elever – uanset hvilken form for basisundervisning de får, have standpunktskarakterer. Standpunktskaraktererne til nyankomne elever følger samme regelgrundlag som skolens øvrige elever, hvilket er folkeskoleloven § 13, stk. 5 og 6, og § 19 h, stk. 3, samt bekendtgørelse om folkeskolens prøver BEK nr 1224 af 31/08/2022. Se Prøvebekendtgørelsen

Det vil sige, at flersprogede elever skal have standpunktskarakterer:

- to gange årligt i 8. og 9. klasse
- i hele skolens fagrække.

Standpunktskaraktererne er et udtryk for elevens faglige niveau på det tidspunkt, hvor standpunktskaraktererne gives. Standpunktet fastsættes i forhold til de faglige mål, som gælder for faget. Det betyder, at standpunktskarakteren i et fag bliver givet på baggrund af lærerens vurdering af, i hvor høj grad eleven opfylder fagets kompetencemål, som er beskrevet i Fælles Mål for faget.

Med andre ord betyder det, at nyankomne elever – også selvom de har været i Danmark i kort tid – skal have standpunktskarakterer i alle fag.

Selvom fag, fagsprog og sprog i en eller anden grad hænger sammen, skal det understreges, at nyankomne elever ikke alene skal vurderes på deres kompetencer i dansk sprog, men også gennem lærerens observationer af deres faglige arbejde i klassen. Det vil sige, at selvom en elev har svært ved præcist at redegøre for forskellige naturfaglige problemstillinger i fx fysik/kemi, så kan eleven godt gennem arbejdet og forsøgene i laboratoriet demonstrere relevante kompetencer.

Læreren og de nyankomne elever kan også som en vej til at lære dansk og fagets fagsprog benytte sig af forskellige oversættelsesteknologier i undervisningen, som kan være med til at give læreren et indblik i de nyankomnes faglige kompetencer. Lærerens opgave er derfor, i lighed med vurderingen af andre elever, at anlægge en faglig vurdering af eleven, der ikke udelukkende handler om sproglige kompetencer på dansk.

Læs videre om "Standpunktskarakterer i folkeskolen – inspiration og vejledning til afgivelse af standpunktskarakterer i folkeskolen".

Nyankomne elever til folkeskolens prøver

I bekendtgørelse om folkeskolens prøver BEK 1224 af 31/08/2022 Prøvebekendtgørelsen fremgår det, at bekendtgørelsen gælder for alle elever – også nyankomne elever.

Der findes forskellige muligheder for prøver på særlige vilkår og fritagelse, som gælder for alle elever inklusive nyankomne og flersprogede elever, som er beskrevet i "Vejledning til prøver på særlige vilkår samt fritagelser".

Sent ankomne elever forstås som elever, der er kommet til Danmark efter de er fyldt 14 år jf. prøvebekendtgørelsen § 39. Denne gruppe af elever har mulighed for at blive fritaget for én eller flere prøver, hvis prøveafleggelse ikke vurderes hensigtsmæssigt af skolens leder grundet elevens utilstrækkelige danskundskaber. En beslutning om fritagelse skal altid ske på baggrund af en individuel og konkret vurdering, og i samarbejde med eleven og elevens forældre. Yderligere skal den pågældende elev og dennes forældre oplyses om, hvilke videre uddannelsesmæssige konsekvenser det får for eleven, hvis eleven ikke får aflagt folkeskolens prøver.

Af prøvebekendtgørelsens § 39, stk. 2 fremgår det, at inden eleven fritages, skal skolen tage stilling til, om eleven vil kunne gennemføre prøven med særlige prøvevilkår, fx forlænget tid eller hjælpemidler. Eksempler på relevante særlige prøvevilkår kan være forlænget forberedelsestid eller prøvetid. Sent ankomne elever kan undtagelsesvis fritages for at aflægge prøve i et eller flere fag, hvis det vurderes, at prøveafleggelse, herunder prøveafleggelse på særlige vilkår, ikke er hensigtsmæssigt på grund af elevens utilstrækkelige danskundskaber.

Det vil dermed sige, at selvom en elev er kommet til Danmark efter sit fyldte 14. år, så er udgangspunktet, at eleven skal aflægge alle prøverne i alle fag i 9. klasse. I de fag, hvor skolen vurderer, at eleven kan have store udfordringer, skal skolen tage stilling til om disse udfordringer vil kunne afhjælpes med særlige vilkår som fx forlænget tid.

Individuelle tekstopgivelser er muligt

Der er mulighed for at udarbejde individuelle tekstopgivelser/undervisningsbeskrivelser for blandt andet nyankomne elever, der har fulgt et andet undervisningsforløb end klassens øvrige elever. Kravene til individuelle tekstopgivelser/undervisningsbeskrivelser fremgår af prøvebekendtgørelsens bilag 1 og 2 og udarbejdes før de mundtlige prøver begynder. Opgivelserne er omdrejningspunkt for skolens, censors og elevers forberedelse til mundtlige og praktiske prøver. I tilfælde af individuelle opgivelser skal der vedlægges en oversigt over elever og elevernes tekstopgivelser til censor.

Prøverne skal aflægges på dansk med undtagelse af prøver i fremmedsprog jf. § 29 stk. 2 i prøvebekendtgørelsen. Dette gælder også fordrevne børn og unge fra Ukraine, selvom de måtte være undervist på engelsk eller ukrainsk, som de kan efter reglerne i særloven.

Nyankomne elever kan tilbydes at anvende ordbøger både i undervisningen og ved samtlige prøver anvende ordbøger fra eget sprog til dansk og fra dansk til eget sprog, eventuelt via et tredje sprog. Disse ordbøger må gerne være i en online-version jf. "Vejledning til prøver på særlige vilkår og fritagelser" afsnit 5.5.1.

Skolens dialog med forældre og elever om fritagelse for en eller flere prøver.

Det fremgår af prøvebekendtgørelsen, at den endelige afgørelse om fritagelse for aflæggelse af en eller flere prøver skal træffes efter samråd med eleven og elevens forældre. Derfor kan det anbefales, at der er en grundig dialog med forældre og elev om beslutninger vedrørende gennemførelse af prøver.

Indledningsvist er det vigtigt, at skolelederen gør det klart, at prøverne afholdes på dansk (med undtagelse af fremmedsprogene), hvilket kan skabe udfordringer for den nyankomne elev i prøvesituationen, som både elev og forældre skal være forberedte på. Samtidig bør det understreges, at skolen er forpligtet til at undersøge, om eleven kan aflægge prøve på særlige vilkår, inden der træffes afgørelse om at fritage fra en prøve (Regelgrundlag: §§ 35-41 i prøvebekendtgørelse).

Samlet set skal dialogen med forældre og eleven gerne bidrage til forståelse hos både forældre og elev om baggrunden for reglerne om prøvefritagelse, herunder særligt hensynet til elevens fremtidige uddannelsesmuligheder. Forældre og elev bør vide, at det kan få konsekvenser for elevens videre uddannelsesmuligheder, hvis eleven fritages for at aflægge prøve i et eller flere fag.

Evaluerings af undervisningen

Når beslutningen om fritagelse fra en prøve jf. § 40 i prøvebekendtgørelsen sker, skal skolens leder samtidig beslutte, hvordan elevens udbytte af undervisningen skal evalueres. For hver prøve en elev er fritaget for, skal skolen udarbejde en redegørelse for grundlaget for evalueringen og en evaluering indeholdende en vurdering af, i hvor høj grad eleven har opnået målene for undervisningen.

Praksiseksempler i fagene

I de følgende afsnit er der praksiseksempler fra skolens hverdag til inspiration. I nogle af eksemplerne har lærerne valgt at tilrettelægge undervisningen tematisk og ad den vej opfylde flere af fagenes formål og kompetencemål under samme tematiske forløb.

Tematisk undervisning vil i praksis fx kunne vise sig på den måde, at eleverne undervises i et fagligt tema fx "sukker". Undervisningen er tilrettelagt på en sådan måde, at temaet trækker på faglige områder fra fysik/kemi, madkundskab samt historiefaget. Hvert af de tre fagområder bidrager ind i et tematisk forløb om "sukker". Eleverne bevidstgøres om, hvornår hvilket fag er omdrejningspunktet for undervisningen. Tematisk undervisning for gruppen af nyankomne elever har den pædagogisk-didaktiske hensigt, at eleverne kan anvende det nyerhvervede ordforråd (fx fagord) i flere sammenhænge end blot i ét fag.

Dansk i 9. klasse (modtagelsesklasse)

I modtagelsesklassen M3 går der i alt ni nyankomne elever, hvoraf de fire elever skal op til folkeskolens prøver FP9 i dansk. Læreren har organiseret undervisning i løbet af perioden, så hun er sikker på, at hun følger de krav, der er beskrevet i "Vejledning til folkeskolens prøver i dansk" og hun har ligeledes haft fokus på, hvordan hun gennem danskundervisning kan tilrettelægge en undervisning, hvor eleverne kan læse de forskellige tekster, som hun tager med ind i undervisningen.

Læreren laver blandt andet et forløb om eventyr, hvor hun har udvalgt forskellige eventyr blandt andet fra H.C. Andersen men også oversatte eventyr fra Mellemøsten. Dertil har hun nyere eventyr fra danske forfattere, hvor der leges med både form og sprog. Æstetiske tekster blev valgt i form af malerier og foto relateret til eventyrgenren. Derudover deltog klassen også i en dramaforestilling, som blev opført på skolen, som tog udgangspunkt i en nyfortolkning af et af H.C. Andersens eventyr.

Målet med forløbet er, at eleverne skal kunne forholde sig til eventyr og gennem arbejdet med eventyr diskutere, hvad eventyr handler om, og hvorfor eventyr er interessante at læse for unge fra forskellige kulturer. Målet har læreren beskrevet ud fra kompetencemål fra Fælles Mål for danskfaget og dansk som andetsprog.

I løbet af forløbet med eventyr skal læreren give eleverne standpunktskarakterer i dansk, og læreren vurderer hver enkel elevs indsats i dansk i forhold til det mål, som hun har sat op for undervisningsforløbet. Der er én af eleverne, som læreren er meget i tvivl om, da eleven er meget stille og tavs i undervisningen og også har svært ved at formulere sig på dansk sprog, når eleverne fx skal genfortælle indholdet i eventyrene. Læreren har opdaget, at hvis eleven først skriver en genfortælling af eventyret på sit modersmål og derefter oversætter til dansk, så kan eleven meget bedre genfortælle eventyret på dansk. Det vælger læreren også at lægge vægt på, da hun skal give eleven standpunktskarakter i mundtlig dansk.

Ved prøven i mundtlig dansk har skolen valgt, at eleverne i modtagelsesklassen i lighed med de andre elever på skolen skal op i prøveform B. Tekstopgivelserne er ens for de fire elever, der skal til prøve. De forbereder sig sammen med læreren efter gældende regler om

vejledning for prøveform B, og derefter eleverne går de fire elever til mundtlig prøve. Skolen brugte samme censor til alle skolens eksamener i mundtlig dansk.

De fire elever gik også op til dansk, skriftlig fremstilling samt læsning og retskrivning. Da tre af de fire elever er sent ankomne elever havde skolen på forhånd orienteret sig i "Vejledning til prøver på særlige vilkår samt fritagelser", så skolen i samarbejde med eleverne og deres forældre kunne tage stilling til, hvad der var hensigtsmæssigt at gøre for den enkelte elev. Ingen af eleverne blev fritaget for prøverne, selvom skolen gjorde opmærksom på, at specielt prøven i læsning og retskrivning kunne være meget udfordrende. Derfor besluttede skolens leder i samarbejde med eleverne og forældrene, at eleverne skulle have forlænget tid til denne prøve.

Historie/samfundsfag i 9. klasse (modtagelsesklasse)

I modtagelsesklassen MO1 går der elleve elever spredt over tre klassetrin og med forskellige nationaliteter. Lærerteamet i MO1 har valgt at lave et tematisk fagforløb med fagene historie og samfundsfag for at give eleverne mulighed for at tilegne og anvende det nye ordkendskab i forskellige faglige sammenhænge. Historie og samfundsfag har en vis tradition for at være teksttungt, så derfor er læreren meget opmærksom på at tilrettelægge et forløb, hvor hun inddrager så mange visuelle kilder som muligt, da de nyankomne elever på holdet har faglige udfordringer med at læse lange fagtekster til historie og samfundsfag.

Læreren har planlagt et tematisk forløb om Nutidens slaveri, hvor hun har fokus på, hvordan eleverne gennem forskellige undersøgelsesmetoder og informationssøgning kan forklare samspil mellem fortid, nutid og fremtid i relation til slaveri. Læreren har brugt kompetencemålene for historiebrug og samfundsfaglige metoder fra Fælles Mål fra begge fagene samt for dansk som andetsprog.

Hensigten med forløbet er, at eleverne skal udarbejde et vægtapet i brunt papir, der ved hjælp af billeder, malerier, reklamer og andre visuelle fremstillingsformer kronologisk kan beskrive udviklingen i begrebet slaveri med det formål at forklare, hvad slaveri er og hvordan slaveri kan forstås i vores samtid. Eleverne har lavet forskellige søgninger på nettet, læst enkelte tekster og været på det lokale folkebibliotek, hvor der var en udstilling om "Danmark som kolonimagt".

Under de forskellige billeder på vægtapetet har eleverne skrevet en enkel tekst, som beskriver slaveri i 1700-tallet, 1800-tallet, 1900-tallet og nu i 2000-tallet. Teksterne, som eleverne har skrevet, er i første omgang skrevet på elevernes egen modersmål og derefter ved hjælp af forskellige teknologier oversat til dansk. Da tapetet var færdigt blev MO2-klassen, hvor skolens nyankomne mellemtrinselever går, inviteret til fernisering. Under ferniseringen præsenterede eleverne i MO1 klassen, hvad vægtapetet viste, og hvordan nutidens slaveri optræder.

Undervejs i forløbet gav læreren standpunktskarakterer, og hun har gav dem med udgangspunkt i de beskrevne retningslinjer. Læreren var specielt optaget af en elevs arbejde med vægtapetet, fordi eleven flere gange havde vist en særlig interesse for særlige ords betydning. Eleven havde blandt andet slået ordet "slave" op på sproget.dk og havde fundet ud af, at man i en nutidig dansk sammenhæng stadigvæk kunne bruge ordet "slave", men nu i

betydningen at være "slave af". Dette havde affødt, at de øvrige elever var begyndt at slå ordet "slave" op på deres egne modersmål, så der var gået "helt sprog i den", som læreren formulerede det.

Faget historie blev udtrukket til prøve det år, og læreren benyttede sig af "Vejledning til folkeskolens prøver i historie, samfundsfag og kristendomskundskab", da hun skulle planlægge prøveforløbet og den mundtlige prøve med eleverne. I forløbet op til prøven hjalp hun eleverne med at udforme et delemne inden for det lodtrukne område samt formulere en problemstilling som grundlag for en faglig undersøgelse. Hun hjalp dem også med en form for "talekort" og "sætningsstartere", som eleverne i første omgang kunne støtte sig til ved den mundtlige prøve.

Madkundskab i 8. klasse (almenundervisning)

I 8. klasse er der 24 elever, hvor de fire elever er nyankomne. De nyankomnes undervisning er organiseret på den måde, at eleverne er direkte indskrevet i en almenklasse kombineret med dansk som andetsprog – basis på særlige hold og/eller enkeltmandsundervisning.

De fire nyankomne elever med østeuropæisk baggrund bliver undervist sammen med klassens øvrige elever i valgfaget madkundskab, hvor det er hensigten, at alle elever skal aflægge den praktiske prøve i madkundskab efter endt undervisning.

Læreren i madkundskab står for undervisningen selv, og hun har derfor brug for at organisere undervisningen på en måde, hvor hun bedst muligt kan imødekomme elevernes sprogstøttebehov. Hun inddeler derfor alle eleverne i seks grupper, hvor der i to af grupperne er to nyankomne elever, så de i undervisningen har mulighed for at støtte hinanden, også selvom de ikke har helt samme modersmål. Derudover taler hun med de øvrige elever om, at det er meget vigtigt, at de er opmærksomme på, at ikke alle elever taler og forstår dansk, men at de skal hjælpe og støtte fx ved at vise og benævne genstande i køkkenet.

Læreren har planlagt et forløb med bagning, hvor eleverne skal bage forskellige brød og kager, så de får erfaring med og viden om forskellige dejtyper. Læreren har planlagt sit forløb ud fra Fælles Mål for kompetencemålene i madkundskab samt for Fælles Mål i dansk som andetsprog – basisundervisning. Hun vælger i første omgang, at eleverne skal bage helt almindelige hvedeboller. Hun udleverer en opskrift til eleverne, som hun beder dem om at læse op og derefter at udarbejde en arbejdsplan i noteform. I grupperne med de nyankomne elever har hun på forhånd understreget ord som gær – mel – æg – mælk, som hun beder de andre elever om at gentage samt visualisere. Derudover beder hun også gruppen om i fællesskab med de nyankomne elever at oversætte den forholdsvis simple bageopskrift til deres modersmål vha. et oversættelsesprogram.

Derudover har hun også udarbejdet et skema til deres arbejdsplan, som de selv skal udfylde. Eleverne har lavet disse sproglige aktiviteter flere gange og er derfor fortrolige med de forskellige fælles sproglige aktiviteter, som hun igangsætter.

Ud over de sproglige aktiviteter har læreren også lavet en sproglig stilladsering af undervisningen, hvor hun undervejs i forløbet sætter eleverne i forskellige situationer, hvor de skal bruge sproget på forskellige måder, så hun kan understøtte deres sproglige udvikling.

Læreren giver i lighed med de øvrige elever også de nyankomne elever standpunktskarakterer i faget. Hun er opmærksom på, at eleverne kan have svært ved mundtligt at redegøre for fagets faglige kerneområder, men hun noterer, at eleverne ved brug af forskellige teknologiske muligheder uden større problemer kan læse og forstå de opgaver, som skal løses i valgfaget. Dertil kommer, at flere af de nyankomne elever på forskellig vis kompenserer for de sproglige udfordringer ved at demonstrere, hvordan en opgave som fx bagning af hvedeboller skal løses. Dette vælger læreren at honorere ved afgivelse af standpunktskarakterer.

Skolen vurderer ikke, at der er grundlag for særlige vilkår eller fritagelser, så alle elever er til prøve i faget, hvor læreren på baggrund af undervisningen har udarbejdet en undervisningsbeskrivelse for faget, som er ens for alle elever, også de nyankomne elever, da læreren ikke har differentieret i undervisningens indhold i madkundskab.

Til prøven trækker en af grupperne med nyankomne elever et spørgsmål, som handler om: *Måltider og madkulturer*, som beskrevet i "Vejledning til folkeskolens prøver i valgfaget madkundskab (obligatorisk prøve i 8. klasse)". Da eleverne trækker spørgsmål, læser læreren opgaven op for eleverne og sikrer sig, at de har forstået, hvad de skal lave til prøven, så der ikke er sprogbarrierer i forhold til forståelsen af opgaven. Til prøven har eleverne forberedt sig og gennemfører prøven, hvor de demonstrer forståelse for opgaven samt viser forskellige relevante teknikker.

Fysik/kemi i 9. klasse (almenundervisning)

Fysik/kemi undervisningen for nyankomne elever i 9. klasse er organiseret på den måde, at eleverne er direkte indskrevet i en almenklasse kombineret med dansk som andetsprog – basis på særlige hold og/eller enkeltmandsundervisning.

På fysik/kemi-holdet er der i alt 18 elever, hvoraf 6 elever er nyankomne elever, som får sprogstøtte/basisundervisning af en dansk som andetsproglærer (DSA-lærer) i faget sideløbende med, at faglæreren underviser.

Faglæreren i fysik/kemi og DSA-læreren forbereder undervisningen sammen, så DSA-læreren kan understøtte faglæreren med forskellige sproglige aktiviteter i fysik/kemiundervisningen for at udvide og konsolidere de nyankomnes sproglige udvikling med et særlig fokus på ordkendskab og naturfaglig argumentation. DSA-læreren er meget opmærksom på at fokusere på de nyankomnes elevers sproglige udvikling i fysik/kemi undervisningen, så hun inddrager mange forskellige sproglige aktiviteter, hvor hun fokuserer på før-faglige ord, nominalisering og sammensatte ord. Hun har blandt andet har ladet sig inspirere af "Sproglig udvikling – en vejledning".

Derudover udarbejder faglærer i fysik/kemi i samarbejde med biologi- og geografilærerne på skolen også fællesfaglige undervisningsforløb i fysik/kemi, biologi og geografi, som skal lede frem mod prøven. Faglærerne har ladet sig inspirere af undervisningsvejledningerne for de tre naturfag. DSA-læreren indgår i samarbejdet med naturfagslærerne i den fælles forberedelse af forløbene, hvor DSA-lærerens funktion er at fokusere på de nyankomnes sproglige udvikling. Det vil fx sige, at hun under den fælles forberedelse er optaget af, at faglærerne fokuserer på

“Sprogtjek dit fag” af de læremidler, som er grundlaget for undervisningen. “Sprogtjek dit fag” er en tjekliste til faglærere med fokus på blandt andet fagord, før-faglige ord med videre.

DSA-læreren og faglæreren i fysik/kemi taler også om, hvordan de skal vurdere de nyankomnes standpunkt i forbindelse med afgivelse af standpunktskarakterer for hele holdet. Det er faglæreren, der giver karakteren, men sammen diskuterer de blandt andet de nyankomnes faglige forståelse af centrale faglige begreber i fysik/kemi-undervisningen ud fra forløbene i undervisningen, som er udarbejdet på baggrund af de kompetenceområder, der er beskrevet i Fælles Mål for fysik/kemi.

Inden prøven tager faglærerne udgangspunkt i “Vejledning til fællesprøven i fysik/kemi, biologi og geografi” og udarbejder i den forbindelse individuelle tekstopgivelser til den fælles prøve i biologi, geografi samt fysik/kemi. De individuelle tekstopgivelser er valgt, da alle elever ikke har gennemgået de samme stofområder. Alle tekstopgivelserne indeholder et alsidigt sammensat stof med relation til de fire fælles kompetenceområder inden for alle tre naturfag.

Til prøven går de nyankomne elever til prøve sammen to og to. DSA-læreren har undervejs i forløbet vejledt de nyankomne elever i, hvordan de skal gå til prøve i faget. Det betyder blandt andet at DSA-læreren i samarbejde med faglæreren har lavet nogle små “mini-prøver”, hvor eleverne har trænet prøveformen. I den forbindelse har de nyankomne elever opdaget, at de kompetencebaserede færdigheder fx at kunne opstille hypoteser, designe undersøgelser, anvende, udvikle og vurdere modeller forudsætter, at eleverne bruger sproget på en særlig måde, hvor påstande skal suppleres med mulige årsagssammenhænge, som sprogligt viser sig i “når..., så...”. DSA-lærerens opgaver i det prøveforberedende forløb har været at støtte de nyankomne i den særlige måde at bruge sproget på, når eleverne skal opstille fx hypoteser.

Faglige anbefalinger

Formålet med dette afsnit er kort at opsummerede væsentligste opmærksomhedspunkter i forhold til nyankomnes deltagelse i folkeskolens undervisning og prøver samt følge op med faglige anbefalinger til skolens ledere, prøveansvarlige og lærere på skolen.

Opmærksomhedspunkter – undervisning

- Alle elever inklusive nyankomne elever uanset organiseringsformer skal undervises i alle skolens fag.
- Undervisningen skal følge Fælles Mål for faget og Fælles Mål for dansk som andetsprog – basis.
- Alle elever inklusive nyankomne elever skal have standpunktskarakterer.

Faglige anbefalinger – undervisning

- Overvej, hvordan basisundervisning i dansk som andetsprog kan organiseres, så alle nyankomne elever kan få undervisning i alle skolens fag. Det kan være i form af fx tematisk undervisning eller faglige dage med et fag i fokus.
- Overvej, hvordan der kan skabes en praksis for systematisk og kontinuerligt arbejde med sproglig udvikling i alle fag på skolen.
- Overvej, hvordan der i teamene kan skabes en praksis for læreres og vejlederes drøftelser om afgivelse af standpunktskarakter til nyankomne elever, hvor fokus er rettet mod elevens faglige standpunkt på baggrund af Fælles Mål frem for nyankomne elevs manglende danskundskaber.
- Overvej, hvordan faglærere gerne i samarbejde med DSA-lærere kan skabe en praksis for prøveforberedende forløb, som kan gøre eleverne opmærksomme på prøvernes form og indhold samt vurderingskriterier til gavn for elevernes muligheder til prøverne med eventuel inddragelse af vejledning til folkeskolens prøver i de forskellige fag.

Opmærksomhedspunkter – prøver

- Alle elever inklusive nyankomne elever skal til prøve, med mindre der foreligger helt særlige grunde, som er beskrevet nærmere i "Vejledning til prøver på særlige vilkår og fritagelser".
- Der er mulighed for at udarbejde individuelle tekstopgivelser til alle fagene, som kan støtte nyankomnes muligheder for deltagelse i folkeskolens prøver.
- Der er mulighed for at vejlede og støtte de nyankomne elever i prøvens form og indhold helt frem til prøven.

- Alle prøver, undtagen prøver i fremmedsprog, skal foregå på dansk sprog uanset om en elev har været undervist på engelsk og/eller ukrainsk.

Faglige anbefalinger – prøver

- Overvej, hvordan der kan skabes en praksis på skolen, så udgangspunktet altid er, at nyankomne elever skal til prøve i alle skolens fag.
- Overvej i god tid inden prøverne, hvad der skal til, så den enkelte nyankomne elev reelt får mulighed for at deltage i prøver i de enkelte fag. Læs nærmere om særlige vilkår i "Vejledning for prøverne på særlige vilkår og fritagelser".
- Overvej, hvordan der kan skabes en praksis på skolen, så fritagelser for et eller flere fag til prøverne bliver en absolut undtagelse.
- Overvej, hvordan I på et møde med den enkelte nyankomne og dennes forældre vil redegøre for og argumentere for eventuel fritagelse for prøveafleggelse i enkelte fag samt for de uddannelsesmæssige konsekvenser for eleven, hvis prøverne ikke gennemføres.
- Overvej, hvordan skolen ad anden vej vil evaluere den nyankomnes udbytte af undervisningen, hvis eleven fritages for prøve i et eller flere fag.

Kolofon

Nyankomne elever i folkeskolens fag og prøver

Redaktion:

Center for Udgående Kvalitetsarbejde, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, Børne- og Undervisningsministeriet

Grafisk tilrettelæggelse og layout:

Børne- og Undervisningsministeriet

Foto:

Børne- og Undervisningsministeriet

Publikationen kan ikke bestilles, men den kan hentes på Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside

Eventuelle henvendelser af indholdsmæssig karakter rettes til cuk-grund@stukuvvm.dk

Udgivet af:

Børne- og Undervisningsministeriet, 2024

